

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДІВ БІБЛІЇ У ХХ СТОЛІТТІ

І. М. Лобачова, канд. філол. наук, старший викладач

*ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
вул. Д. Батюка, 19, м. Слов'янськ, 84116, Донецька обл., Україна*

E-mail: sbitneva.irina@ukr.net

У статті здійснено дослідження стилістичних механізмів семантизації та естетизації українськомовних Біблій І. Огієнка та І. Хоменка. Визначено індивідуально-авторські особливості перекладу Святого Письма обраних авторів. Проаналізовано синонімічні й антонімічні пари лексем (іменників і дієслів) та охарактеризовано тропеїстику (асонанс, епітет, метафора, порівняння, оксиморон тощо) українських біблійних текстів ХХ століття. З'ясовано, що переклади Святого Письма І. Огієнка та І. Хоменка відзначаються взірцевою українською літературною мовою, добором власне українських лексичних засобів і тропів, що насамперед оптимізує емоційно-експресивний вплив на свідомість читача чи слухача. Доведено, що переклади Біблії І. Огієнка та І. Хоменка є стилістично й лексично самодостатніми та відзначаються насиченням мовно-виразових засобів, а це відіграє значну роль у творенні мовної картини світу українського народу та відтворює мовні традиції певного часу.

Ключові слова: *Біблія, синонімія, антонімія, тропіка, лінгвостилістичні особливості.*

Минуло понад сто років із того часу, коли світ побачила перша Біблія українською мовою. Проте вона донині залишається благословенною і богонатхненною книгою зі своєю багатовіковою історією, є тією особливою книгою, з якої промовляє Слово Боже. Саме слову як вираженню та розумінню істини в Біблії надано надзвичайне значення й висоту. “Словом Бога на зорі творення відокремлюється світло від тьми, за словом Бога виникає порядок, життя на землі тощо”, завдяки біблійному слову відбувається “прилучення людини до світу Бога, Батька свободи”. Своєрідність біблійного слова полягає в “розрідженні” реальності, у створенні атмосфери тимчасовості всього тілесного, у прагненні взяти за основу іншу міру – вічність [1, с. 51-52, 57].

Українські переклади Біблії ХХ ст. стали визначним етапом не лише в межах засвоєння цієї пам'ятки християнської культури на території України впродовж зазначеного періоду, а й в історії формування та розвитку конфесійного стилю української літературної мови. Історія перекладів Святого Письма національною мовою важка й багатогранна. Вагомий внесок у розвиток цієї справи зробили П. Морачевський, П. Куліш, І. Пулюй, І. Нечуй-Левицький, І. Огієнко, І. Хоменко, діяльність яких ще потребує ґрунтовного аналізу.

Особливої уваги передусім заслуговує мова перекладів Біблії І. Огієнка та І. Хоменка. Наукова цінність перекладу І. Огієнка зумовлена не лише тим, що він був здійснений досконалою українською мовою, а й тим, що це перший переклад із давньоєврейського й грецького оригіналів. Переклад І. Хоменка став важливою подією як в історії розвитку української літературної мови, так і в історії перекладів Біблії. На думку критиків, він відзначився досконалим і вишуканим художньо-поетичним стилем, і, крім того, був здійснений за оригінальними єврейськими, арамейськими та грецькими текстами. Загалом обидва переклади демонструють особливість уміння авторів добирати необхідні слова, звороти і фразеологізми, художні тропи і стилістичні фігури, уміння передавати глибину біблійного змісту. І. Огієнко та І. Хоменко послуговувалися однаковим арсеналом мовних засобів, здійснювали переклад, дотримуючись наукової методології, бо текст Біблії іманентний, і будь-яке його “переосмислення” веде автоматично до повного перекручення біблійної картини світу.

За останні десятиліття українськомовні тексти Святого Письма стали об'єктом зацікавлення цілої низки мовознавців і культурологів. Так, історію перекладів Біблії українською мовою досліджували М. Жукалюк [2], В. Німчук [3], С. Самбірський [4], Д. Степовик [2]; біблійні образи, мову і стиль українських біблійних перекладів висвітлили М. Лесюк [5], Н. Сологуб [6], В. Сулима [7]; проблему церковної, богословської та церковно-обрядової термінології вивчали Н. Бабич [8], С. Бібла [9], Н. Пуряєва [10]; мову української духовної поезії та релігійної преси розглядали Н. Дзюбишина-Мельник [11], В. Задорожний [12]; тропеїчну образність, функціонування епітета в конфесійному стилі, особливості епітетного слововживання в українських перекладах Біблії проаналізували С. Лук'янчук [13], І. Сбітнева [14] тощо. **Актуальність** наукової статті обумовлено відсутністю спеціального комплексного лінгвостилістичного дослідження українськомовних текстів Біблії ХХ ст. **Мета статті:** здійснити дослідження лінгвостилістичних особливостей перекладів Святого Письма І. Огієнка та І. Хоменка, насамперед – стилістичних механізмів семантизації та естетизації біблійного тексту. Поставлена мета зумовила розв'язання таких **завдань:** 1) визначити індивідуально-авторські особливості мовотворчості перекладу Біблії зазначених авторів; 2) проаналізувати синонімічні й антонімічні пари лексем, використані в перекладах Святого Письма І. Огієнка та І. Хоменка; 3) дослідити тропеїстику українськомовних біблійних текстів обраних перекладачів. Ураховуючи специфіку поставлених завдань, у дослідженні використано такі **методи:** 1) метод естетичного спостереження над словом у конфесійному тексті, що забезпечив розуміння змістової доречності та естетичної ефективності біблійного слова; 2) описовий метод, що дозволив ґрунтовно інтерпретувати та систематизувати виявлені стилістичні явища; 3) порівняльно-зіставний метод, який застосовано для аналізу стилістичних засобів у співвідносних контекстах Святого Письма для визначення індивідуальних підходів перекладачів у залученні стилістичних властивостей української мови; 4) компонентний аналіз використано для розкриття семантики слів.

Переклади Біблії І. Огієнка та І. Хоменка відзначаються взірцевою українською літературною мовою, добором власне українських лексичних засобів, фразеологічних одиниць і тропів. Автори перекладів прагнули наблизити біблійний текст до українського читача та надати йому виразного національного колориту. У перекладі І. Огієнка багатша синоніміка (*ворог – супротивник, народ – натовп, батьківщина – вітчизна: “А коли люди спали, прийшов ворог його... Чоловік супротивник накоїв оце...”* (Мт. 13: 25, 28) [15]), що сприяє більшій виразності біблійних текстів. Уживання в одній строфі кількох синонімічних лексем (*плач – ридання – голосіння: “Чути голос у Рамі, плач і ридання та голосіння велике: Рахиль плаче за дітьми своїми...”* (Мт. 2: 18) [15]) надає контексту “ширшого” семантичного наповнення. Певні пари іменників, ужиті І. Огієнком, указують на божественність людського світу, тоді як у тексті І. Хоменка – на єдність божественного та людського (*святість – праведність: “...Щоб ми, визволившись із руки ворогів, служили безстрашно Йому у святості й праведності перед Ним по всі дні життя нашого”*(Лк. 1: 74, 75) [15] та *святість – справедливість: “...Що дасть нам, звільненим з рук ворогів, служити йому безстрашно у святості та справедливості, перед ним увесь вік наш”* (Лк. 1: 74, 75) [16]). На рівні дієслова І. Огієнко використовує стилістично нейтральну та розмовну лексику, що засвідчує прагнення автора донести біблійний текст до пересічного українського читача (*“Із того часу Ісус розпочав проповідувати й промовляти: “Покайтеся, бо наблизилось Царство Небесне!”* (Мт. 4: 17) [15]). І. Хоменко вживає переважно книжну та застарілу лексику, що привносить у текст певну урочистість і піднесеність (*“...Нема нічого схованого, що не виявиться; нічого тайного, що не стане знаним”* (Мт. 10: 26) [16]). Загалом синонімія українських перекладів Біблії зазначених авторів засвідчує наявність індивідуального набору лексичних одиниць кожного автора для вираження біблійної думки, що стилістично увиразнює та підсилює впливовість і емоційне наповнення біблійного контексту

(проповідувати – промовляти – говорити – казати, вчинити – зробити, творитися – діяти, вздрівати – бачити, відкритися – виявитися, виявитися – стати знаним).

У перекладах Біблії І. Огієнка та І. Хоменка виявлено тотожні антонімічні пари іменників, що зумовлено сталістю антонімів у мовному вжитку ХХ ст. і біблійній мові (день – ніч, небо – земля, ближній – ворог, душа – тіло, хліб – камінь: “...Доки небо й земля не минеться, – ані йота єдина, ані жаден значок із Закону не минеться, аж поки не збудеться все” (Мт. 5: 18) [15] та “...Доки перейде небо й земля, ні одна йота, ні одна риска з закону не перейде, поки все не здійсниться” (Мт. 5: 18) [16]; “І постив Він сорок день і сорок ночей, а вкінці зголоднів” (Мт. 4: 2) [15] та “Він постив сорок день і сорок ночей і на решті зголоднів” (Мт. 4: 2) [16]). У текстах І. Хоменка наявна загальноновживана лексика (нікчема, скалка: “...Дай, хай вийму скалку в тебе з ока, а он же колода в твоїм оці?” (Мт. 7: 4) [16]), натомість переклад І. Огієнка відзначається вживанням діалектних (заскалка: “...Давай вийму я заскалку з ока твого, коли он колода у власному оці?” (Мт. 7: 4) [15]) і біблійних (рака: “...А хто скаже на брата свого: “рака”, підпадає верховному судові, а хто скаже “дурний”, підпадає геєнні огненній” (Мт. 5: 22) [15]) одиниць. Така стилістично забарвлена лексика не порушує розуміння Слова Божого, бо перекладач подає низку синонімів до зазначених слів. Антонімічні пари дієслів допомагають передати найважливіші Божі настанови та виконати важливу емоційно-психологічну функцію: переконання тих, хто ще не сприйняв Христові істини як аксіому власного життя. Мова перекладів Святого Письма І. Огієнка та І. Хоменка позбавлена яскраво вираженого негативного спонування, яке наявне в тексті П. Куліша (*йти – йди геть*: “Зостав свій дар перед жертівнею, і йди геть, помирись перш із братом твоїм, а тоді прийди й подай дар твій” (Мт. 5: 24) [17]). І. Хоменко використовує антилексеми, що є загальноновживаними (*мати спрагу – напоїти*: “Бо я голодував, і ви дали мені їсти; **мав спрагу**, і ви мене **напоїли**; чужинцем був, і ви мене прийняли” (Мт. 25: 35) [16]) і не ускладнюють розуміння біблійного тексту, тоді як І. Огієнко вдається до застарілих дієслів (*прагнути (мати спрагу)*: “Бо Я голодував був – і ви нагодували Мене, **прагнув** – і ви **напоїли** Мене, мандрівником Я був – і Мене прийняли ви” (Мт. 25: 35) [15]). Антоніми-конверсиви та антилексеми, утворені за допомогою заперечної частки *не* і парних префіксів, мають спільний лексичний план вираження (*мати – не мати, постити – не постити, бачити – не бачити, чути – не чути*: “Бо хто **має**, то дасться йому та додасться, хто ж **не має**, – забереться від нього й те, що він має” (Мт. 13: 12) [15] та “Бо хто **має**, тому дасться, і він надто буде мати; а в того, хто **не має**, заберуть і те, що має” (Мт. 13: 12) [16]; “...Чому учні Іванові та фарисейські **постять**, а учні Твої **не постять**?” (Мр. 2: 18) [15] та “...Чого учні Йоанові та учні фарисей **постять**, а твої **не постять**?” (Мр. 2: 18) [16]).

Тропи в текстах Біблії І. Огієнка та І. Хоменка оптимізують емоційно-експресивний вплив на свідомість читача (слухача). Вони виконують функцію активного мовно-психологічного фактору, що визначає коло ціннісних ідеалів та орієнтирів людини, критерії істини та емотивно-чуттєвого сприйняття матеріального світу.

Використання асонансу в біблійних текстах сприяє акцентуванню на значущості та першості осіб у творенні роду Великого: “**Авраам породив Ісака, а Ісак породив Якова, а Яків породив Юду й братів його. Юда ж породив Фареса та Зару від Тамари. Фарес же породив Есрома, а Есром породив Арама. А Арам породив Амінадава, Амінадав же породив Наассона, а Наассон породив Салмона**” (Мт. 1: 2-4) [15] та “**Авраам був батьком Ісаака, Ісаак – Якова, Яків – Юди і братів його. Юда був батьком Фареса та Зари від Тамари. Фарес був батьком Есрома, Есром – Арама, Арам – Амінадава, Амінадав – Наасона, Наасон – Салмона**” (Мт. 1: 2-4) [16], підсиленню образу “главенства і могутності особи”: “**Бо й я – людина підвладна, і вояків під собою я маю; і одному кажу: піди – то йде він, а тому: прийди – і приходять, або рабові своєму: зроби те – і він зробить**” (Мт. 8: 9) [15] та “**Бо і я теж підвладний чоловік, маю вояків під собою, і кажу цьому: Иди, – і йде, а тому:**

Ходи, – і приходить; і слуги мосму: Зроби це, – і він робить” (Мт. 8: 9) [16], зображення стихійних явищ, неспокою навколишнього середовища: *“І ось буря велика зірвалася на морі, аж човен зачав заливатися хвилями. А він спав...”* (Мт. 8: 24) [15] та *“Аж ось зірвалася на морі така велика буря, що хвилі заливали човен. Він же спав”* (Мт. 8: 24) [16], передачі докору та жвавості подій: *“...Ми вам грали, а ви не танцювали, ми співали вам жалібно, та не плакали ви...”* (Мт. 11: 17) [15] та *“...Ми вам на сопілці грали, та ви не танцювали; ми жалобної вам співали, та ви не били себе в груди”* (Мт. 11: 17) [16], непохитної думки про свідцтво Бога і Слова на землі: *“Споконвіку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово. Воно в Бога було споконвіку”* (Ів. 1: 1,2) [15] та *“Споконвіку було Слово, і з Богом було Слово, і Слово було – Бог. З Богом було воно споконвіку”* (Йоан 1: 1,2) [16] тощо. Тоді як алітерація підсилює звуковий образ великого землетрусу та передає емоційне наростання зображуваного: *“І сталися блискавки й гуркіт та громи, і сталося велике трясіння землі, якого не було, відколи людина живе на землі... Великий такий землетрус, такий міцний!”* (Об. 16: 18) [15] та *“І зчинилися блискавиці і голоси і громи і землетрус настав великий, якого не було, відколи люди на землі: такий землетрус то ж великий!”* (Од. 16: 18) [16], сприяє розширенню єдиного образу “сили, могутності, непоборності та життєвості” у всьому світі: *“Бо як має Отець життя Сам у Собі, так і Синови дав життя мати в Самому Собі”* (Ів. 5: 26) [15] та *“Бо як Отець має життя у собі, так і Синови дав, щоб мав життя у собі”* (Йоан 5: 26) [16], образу “звучання голосу”: *“І до сурмового звуку, і до голосу слів, що його ті, хто чув, просили, щоб більше не мовилось слово до них”* (Євр. 12: 19) [15] та *“Ні до гомону сурми, ані до якогось голосу слів, від якого ті, що його чули, випрошувалися, щоб до них і слова більш не говорити”* (Євр. 12: 19) [16], “самості”: *“Я Сам свідчу про Себе Самого, і свідчить про Мене Отець, що послав Він Мене”* (Ів. 8: 18) [15] та *“Я свідчу про себе самого, – а й Отець, який послав мене, про мене свідчить”* (Йоан 8: 18) [16], передає достовірність, здійсненність і прийдешність зазначеного факту в біблійному контексті: *“Я прийшов у Ймення Свого Отця, та Мене не приймаєте ви. Коли ж прийде інший у ймення своє, того приймете ви”* (Ів. 5: 43) [15] та *“В ім’я Отця мого прийшов я, а ви не приймаєте мене. Прийшов би інший у вашому імені, ви б такого прийняли”* (Йоан 5: 43) [16], безмежність всеохоплювальної віри: *“Почувши таке, Ісус здивувався, і промовив до тих, хто йшов услід за Ним: “Поправді кажу вам: навіть серед Ізраїля Я не знайшов був такої великої віри!”* (Мт. 8: 10) [15] та *“Почувши це Ісус, здивувався і сказав тим, що за ним йшли: “Істинно кажу вам: Ні в кого в Ізраїлі я не знайшов такої віри”* (Мт. 8: 10) [16] тощо. На фонетичному рівні переклад І. Огієнка відзначається більшою милозвучністю, експресивністю та евфемістичним характером. Загалом обидва переклади сприяють створенню виразних поетичних образів та покращенню їхнього сприймання.

Епітет допомагає увиразнити біблійні тексти на лексичному рівні. У перекладах Святого Письма І. Огієнка та І. Хоменка виокремлено та проаналізовано п’ять стилістично маркованих макрогруп епітетів (*вічний, святий, Божий, Господній і Христовий*), що сполучаються з різними семантичними групами лексем (абстрактні поняття на позначення душевних почуттів, фізичних і внутрішньопсихологічних станів (*голосіння велике, великий жах, велика скорбота, гнів Божий, Божа добрість*), назви церковних (*великий Бог, Первосвященик, Пастир*) і божественних (*святі пророки, апостоли, Божі мужі; Син Божий*) осіб, назви на позначення проміжків часу (*життя вічне, вічні часи, віки*) тощо). Подані епітети переважно не зазнали лексичних змін у перекладах, бо є незаперечною істиною для всього християнського народу. Натомість шоста макрогрупа з епітетом *великий*, поєднувана з найбільшою кількістю дистрибутивів, у перекладі І. Хоменка зазнає лексичної варіантності: *великий жах* (Дії 5: 5) [15] – *великий страх* (Діяння 5: 5) [16], *велика скорбота* (Рим. 9: 2) [15] – *смуток великий* [16], *велике терпіння* (Рим. 9: 22) [15] – *велике довготерпіння* [16], *велика відвага* (1 Тим. 3: 13) [15] – *велика сміливість* [16] тощо. Це зумовлено належністю атрибута *великий* до загальноновживаної лексики й

особливостями перекладу біблійних текстів І. Хоменком: тяжіння до вищого ступеня прикметникової епітетизації. Часте вживання наведених епітетів у біблійних текстах детерміноване ідейно-функціональним спрямуванням книг Святого Письма.

Метафора в Біблії покликана створити високоурочистий текст для підсилення переконливості та впливовості Божого Слова. У перекладах Святого Письма ХХ ст. виділено п'ять груп лексем, що найчастіше зазнають метафоризації: 1) частини тіла людини (*око, правиця, нога, вухо, голова*); 2) предмети й явища природи (*гора, хмара, зоря, хвилі, каміння*); 3) назви тварин і птахів (*ослиця, птахи, кінь, орел*); 4) матеріальні й абстрактні поняття (*їжа, дух, буква, голод, любов*); 5) словосполучення чи вирази, що охопили переносні образи (*книжка, немов мед той, солодка; блаженні, хто випере шати свої, щоб мати право на дерево життя*). Групи слів на позначення явищ природи, тварин та птахів переважно зазнають лексичної варіантності одиниць і різної граматичної будови метафоричної конструкції в обох перекладах, що зумовлено індивідуально-авторським баченням зображуваних предметів і явищ навколишнього середовища: “*І, прорікиши оце, як дивились вони, Він угору возноситься став, а хмара забрала Його з-перед їхніх очей...*” (Дії 1: 9) [15] та “*І сказавши це, коли вони дивились, знявся угору, і хмара його взяла з-перед очей їхніх*” [16]; “*...І ось зоря, що на сході вони її бачили, йшла перед ними, аж прийшла й стала зверху, де Дитятко було*” (Мт. 2: 9) [15] та “*...І ось зоря, що її бачили на сході, йшла перед ними, аж поки не підійшла й не стала зверху, де було дитятко*” (Мт. 2: 9) [16]; “*...Німа під'яремна ослиця проговорила людським голосом, та й безум пророка спинила*” (2 Петр. 2: 16) [15] та “*...Ослиця, німа, підяремлена, заговорила людським голосом і спинила безум пророка*” (2 Петр. 2: 16) [16]. Відмінні лексичний і граматичний плани вираження метафоричних конструкцій не порушують семантики співвідносних біблійних контекстів. Тотожність лексичного вираження метафори пояснюється сталістю біблійної думки як непохитної Божої настанови.

Уживання порівняння в текстах Святого Письма І. Огієнка та І. Хоменка посилює уявлення про певний зображуваний предмет, активізує увагу й образне мислення та викликає певні естетичні асоціації у вірян. У перекладах Біблії зазначених авторів зафіксовано спільний лексичний план вираження тих об'єктів порівняння, які є символічними образами в біблійних текстах (*вівці, голубки, змії*): “*...Бо були вони мучені та розпорошені, як ті вівці, що не мають пастуха*” (Мт. 9: 36) [15] та “*...Бо вони були стомлені й прибиті, немов ті вівці, що не мають пастуха*” [16]. Українські переклади розрізняються граматичним вираженням порівняльних зворотів, а лексична варіантність слів веде до зміни загальної семантики біблійного тексту (“*І бачив я іншу звірину, що виходила з землі. І вона мала два роги, подібні ягням, та говорила, як змії*” (Об. 13: 11) [15] та “*І бачив я іншого звіра, що виходив із землі, і мав два роги, немов агнець, а говорив, як дракон*” [16]) тощо. Загалом переклад І. Хоменка відзначається таким граматичним вираженням порівняльного звороту, який властивий сучасній українській літературній мові – родовий відмінок ознаки (*як паща лева, як зерно гірчиці, мов цвіт трави*). Натомість у текстах І. Огієнка наявні порівняльного звороту з узгодженим означенням (*немов лев'яча паща, як зерно гірчичне, як той цвіт трав'яний*).

Стилістичне навантаження оксиморона в українських перекладах Святого Письма ХХ ст. є сталим. У біблійних текстах цей троп виконує функцію наголошення на чудодійних Христових учинках: “*Сліпі прозрівають, і криві ходять, стають чистими прокажені, і чують глухі, і померлі встають, а вбогим звіщається Добра Новина*” (Мт. 11: 5) [15] та “*Сліпі бачать і криві ходять; прокажені очищуються і глухі чують; мертві воскресають і вбогим проповідується Добра Новина*” [16], на могутній силі Бога, яка властива тільки Йому: “*...Отцем багатьох народів Я поставив тебе, – перед Богом, Якому він вірує, Який оживляє мертвих і кличе неіснуюче, як існуюче*” (Рим. 4: 17) [15] та “*...Я настановив тебе батьком багатьох народів, – перед тим, в кого він увірував, – перед Богом, що оживляє мертвих і*

кличе те, чого немає, наче б воно існувало” [16], підсилення величі досконалості та високого Божого поклику: “*Аби досягнути якомсь воскресення з мертвих*” (Фил. 3: 11) [15] та “*Аби якомсь осягнути воскресіння з мертвих*” [16], акцентування на можливості після смерті повернутися до Бога: “*Бо на те й мертвим звіщувано Євангелію, щоб вони прийняли суд по-людському тілом, але жили по-Божому духом*” (1 Петр. 4: 6) [15] та “*На те бо й мертвим проповідувано благовість, щоб, суджені за людською волею в тілі, вони жили у Бозі духом*” [16] тощо.

Отже, українські переклади Біблії ХХ ст. – це вагомий мовно-культурний пласт в історії духовних набутків українського народу. Саме тому значна кількість мовознавчих праць присвячена дослідженню і вивченню українських перекладів Святого Письма. Проте більшій увазі потребують лексикологічні, семантичні, стилістичні і лексикографічні аспекти дослідження українських текстів Біблії, бо вони мають безпосередній зв’язок з історією розвитку української літературної мови, формуванням і збагаченням її лексичного складу та лексико-семантичною системою і стилістичними засобами творення конфесійного стилю. Тексти українських Біблій І. Огієнка та І. Хоменка є стилістично й лексично самодостатніми та відзначаються насиченням мовно-виразових засобів, що відіграють значну роль у творенні мовної картини світу українського народу та відтворюють мовні традиції певного часу і стають джерелом дослідження лексико-семантичної системи конфесійного стилю. Так, І. Огієнко ставив до перекладу два завдання: найточніше передати зміст оригіналу, дбаючи насамперед про змістову точність багатозначних слів, і забезпечити переклад милозвучною сучасною соборною мовою. І. Хоменко так само під час перекладу турбувався про милозвучність мови, а не лише про точний виклад тексту, тому мова його перекладу характеризується українським колоритом, наявністю новотворів, здрібніло-пестливих слів тощо. Мова перекладів Святого Письма І. Огієнка та І. Хоменка становить особливе зацікавлення, бо кожен із них підходив до цієї справи індивідуально, виробляв власні критерії добору мовних засобів, стилістичних фігур, граматичної будови тексту тощо. Попри індивідуально-авторський набір мовностилістичних домінант перекладачам вдалося передати основну непохитну думку для всіх вірян про існування Бога-Творця та Божого Царства і довести, що Біблія – це дійсно Слово Боже, а не витвір художньої літератури.

У подальших студіях заплановано дослідити функціонування синонімічних рядів прикметників в українських біблійних перекладах ХХ ст.

LINGVOSTYLISTIC FEATURES OF THE UKRAINIAN TRANSLATIONS OF THE BIBLE IN THE XXth CENTURY

I. M. Lobachova, PhD

*Donbas State Pedagogical University,
19, D. Batiuk Str., Slovyansk, 84116, Donetsk Oblast, Ukraine
E-mail: sbitneva.irina@ukr.net*

The article studies the stylistic mechanisms of semantization and aesthetization of the Ukrainian translation of the Bible by I. Ohienko and I. Khomenko. The individually-author features of the Holy Writ translation of these translators are determined. The synonymous and antonymous pairs of lexemes (nouns and verbs) are analyzed and tropic system (assonance, epithet, metaphor, simile, oxymoron, etc.) of the Ukrainian biblical texts of the XXth century are characterized. It is found that translations of the Holy Writ by I. Ohienko and I. Khomenko are marked with the exemplary Ukrainian literary language, selecting proper Ukrainian lexical means and tropes that optimizes primarily emotional and expressive impact on the consciousness of the reader or listener. It is proved that the translations of the Bible by I. Ohienko and I. Khomenko are stylistically and linguistically self-sufficient and are marked with saturation of language means, and it plays a significant role in the creation of the world linguistic picture of the Ukrainian people and plays linguistic traditions of certain time.

Key words: *the Bible, synonymy, antonymy, tropic, stylistic features.*

ЛИНГВОСТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УКРАИНСКИХ ПЕРЕВОДОВ БИБЛИИ В XX ВЕКЕ

И. Н. Лобачёва, канд. филол. наук, старший преподаватель

ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»,

ул. Д. Батюка, 19, г. Славянск, 84116, Донецкая обл., Украина

E-mail: sbitneva.irina@ukr.net

В статье проведено исследование стилистических механизмов семантизации и эстетизации украиноязычных Библий И. Огиенко и И. Хоменко. Определены индивидуально-авторские особенности перевода Священного Писания этих авторов. Проанализированы синонимические и антонимические пары лексем (существительных и глаголов) и охарактеризовано тропеистику (ассонанс, эпитет, метафора, сравнение, оксюморон и т.п.) украинских библейских текстов XX века. Выяснено, что переводы Священного Писания И. Огиенко и И. Хоменко отмечаются образцовым украинским литературным языком, отбором собственно украинских лексических средств и тропов, что в первую очередь оптимизирует эмоционально-экспрессивное влияние на сознание читателя или слушателя. Доказано, что переводы Библии И. Огиенко и И. Хоменко являются стилистически и лексически самостоятельными и отмечаются насыщением языково-выразительных средств, а это играет значительную роль в создании языковой картины мира украинского народа и воспроизводит языковые традиции определенного времени.

Ключевые слова: Библия, синонимия, антонимия, тропика, лингвостилистические особенности.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамович С. Библия як форманта філологічної культури / Семен Абрамович. – К. : Чернівці, 2002. – С. 45–100.
2. Жукалюк М. Коротка історія перекладів Біблії українською мовою / М. Жукалюк, Д. Степовик. – К. : Українське Біблійне Товариство, 2003. – С. 47–101.
3. Німчук В. Сто літ першому повному перекладові Біблії українською мовою / Василь Німчук // Українська мова. – 2004. – № 4. – С. 75–94.
4. Самбірський С. Перші переклади Святого Письма українською мовою / Степан Самбірський // Записки НТШ. – Т. ССХІІ : Філологічна секція : “Збірник праць і матеріалів на пошану Григорія Лужицького (1903–1990)”. – Львів – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто. – 1996. – С. 299–303.
5. Лесюк М. Мова і стиль українських перекладів Книги Псалмів / Микола Лесюк // Біблія і культура. – Чернівці, 2000. – Вип. 2. – С. 133–137.
6. Сологуб Н. М. Біблійні образи в етнологічному аспекті / Н. М. Сологуб // Біблія і культура : зб. наук. статей / за редакцією А. Є. Нямцу. – Чернівці : Рута, 2000. – Вип. 1. – С. 179–182.
7. Сулима В. Біблійні концепти і проповідницька традиція української літератури (на прикладі концепту води) / Віра Сулима // Слово і час. – 2007. – № 12. – С. 3–14.
8. Бабиц Н. Проблеми терміновживання і термінотворення в сучасному конфесійному стилі / Надія Бабиц // Сучасна українська богословська термінологія : від історичних традицій до нових концепцій : матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Львів, 13–15 травня 1998 року. – Львів : Вид-во Львівської Богословської Академії, 1998. – С. 161–169.
9. Бібла С. В. Динаміка розвитку української церковної термінології / С. В. Бібла // Філол. студії : зб. наук. праць. – Луцьк, 1996. – Вип. 1. – С. 118–123.
10. Пуряєва Н. В. Особливості формування й розвитку української церковно-обрядової термінології / Н. В. Пуряєва // Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. праць. – К. : Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2001. – С. 249–255.
11. Дзюбишина-Мельник Н. Стильово-стилістичні орієнтації сучасного конфесійного стилю / Наталія Дзюбишина-Мельник // Єдиними устами : бюлетень Інституту богословської термінології та перекладів. – Львів, 1998. – № 2. – С. 6–12.
12. Задорожний В. В. До проблеми розвитку конфесійного стилю сучасної української літературної мови / В. В. Задорожний // Сучасна українська богословська термінологія : від історичних традицій до нових концепцій : матеріали Всеукраїнської наук. конференції. – Львів, 13–15 травня 1998 р. – С. 137–146.
13. Лук’янчук С. В. Особливості епітетного слововживання у тексті Біблії (на матеріалі перекладу І. Огієнка) / С. В. Лук’янчук // Вісник Львівського університету : серія філологічна. – 2004. – Вип. 34, Ч. II. – С. 298–302.
14. Сбітнєва І. М. Епітет як засіб естетизації текстів Святого Письма у XX ст. / І. М. Сбітнєва // Функціональна лінгвістика. – 2010. – Т. 2, № 1. – С. 216–218.
15. Библия або книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена / [переклад проф. Івана Огієнка]. – К. : Українське Біблійне Товариство, 2003. – 1375 с.
16. Святе Письмо Старого та Нового Завіту (повний переклад, здійснений за оригінальними єврейськими, арамейськими та грецькими текстами) / [переклад Івана Хоменка]. – К. : Українське Біблійне Товариство, 1994.
17. Святе Письмо Старого і Нового Завіту мовою русько-українською / [переклад П. О. Куліша, І. С. Левицького]. – К. : Українське Біблійне Товариство, 2003. – 255 с.

LIST OF REFERENCES

1. *Abramovych, S.* The Bible as the Former of the Philological Culture. – Kyiv : Chernivtsi, 2002. – pp. 45–100.
2. *Zhukaliuk M., Stepovyk D.* Short History of the Bible Translations by Ukrainian / M. Zhukaliuk, – Kyiv: Ukrainske Bibliine Tovarystvo, 2003. – pp.47–101.
3. *Nimchuk V.* One Hundred Years to the First Complete Translation of the Bible by Ukrainian // *Ukrainska mova.* – 2004. – No. 4. – P. 75–94.
4. *Sambirskiyi S.* First Translations of the Holy Writ by Ukrainian // *Zapysky NTSh.* – T. CCXII: Filolohichna sektsiia: “Zbirnyk prats i materialiv na poshanu Hryhoriia Luzhytskoho (1903–1990)”. – Lviv – New York – Paris – Sydney – Toronto. – 1996. – pp. 299–303.
5. *Lesiuk M.* Language and Style of Ukrainian Translations of Book of Psalms // *Bibliia i Kultura.* – Chernivtsi, 2000. – No. 2. – P. 133–137.
6. *Solohub N. M.* Biblical Images in Ethnological Aspect // *Bibliia i Kultura: zb. nauk. stattei / za redaktsiieiu A.Ye. Niamsu.* – Chernivtsi: Ruta, 2000. – No.1. – P. 179–182.
7. *Sulyma V.* Biblical Concepts and Preaching Tradition of Ukrainian Literature (on the Example of Concept of Water) // *Slovo i Chas.* – 2007. – No. 12. – P. 3–14.
8. *Babych N.* Problems of Term Using and Term Building in Modern Confession Style // *Suchasna ukrainska bohoslovska terminolohiia: vid istorychnykh tradytsii do novykh kontseptsii: materialy Vseukrainskoi naukovoï konferentsii.* – Lviv, on May 13–15, 1998. – Lviv, 1998. – P. 161–169.
9. *Bibla S. V.* Dynamics of the Development of Ukrainian Church Terminology // *Philol. studii: zb. nauk. prats.* – Lutsk, 1996. – No. 1. – P. 118–123.
10. *Purtaieva N. V.* Features of Forming and Development of Ukrainian Church and Ceremonial Terminology // *Problemy hramatyky i leksykolohii ukrainskoi movy: zb. nauk. prats.* – Kyiv : Drahomanov National Pedagogical University, 2001. – P. 249–255.
11. *Dziubyshyna-Melnyk N.* Style and Stylistic Orientations of Modern Confession Style // *Yedynymy ustamy: biuleten Instytutu bohoslovskoi terminolohii ta perekladiv.* – Lviv, 1998. – No. 2. – P. 6–12.
12. *Zadorozhnyi V. V.* To the Problem of the Development of Confession Style of Modern Literary Ukrainian // *Suchasna ukrainska bohoslovska terminolohiia: vid istorychnykh tradytsii do novykh kontseptsii: materialy Vseukrainskoi naukovoï konferentsii.* – Lviv, on May 13–15, 1998. – Lviv : Vyd-vo Lvivskoi Bohoslovskoi Akademii, 1998. – pp. 137–146.
13. *Lukianchuk S. V.* Features of Epithet Word Usage in the Bible Text (on material of translation by I. Ohiienko) // *Visnyk Lvivskoho universytetu: seriia filolohichna.* – 2004. – No. 34, Part II. – P. 298–302.
14. *Sbitneva I. M.* The Epithet as a Means of Aesthetic of the Holy Writ Texts in the XX Century // *Funktionalnaya lingvistika.* – 2010. – Vol. 2, No.1. – P. 216–218.
15. The Bible or Books of the Holy Writ of Old and New Testament from the Old Jewish and Greek languages into Ukrainian is anew translated by word for a word / [translation of prof. Ivan Ohiienko]. – Kyiv, 2003. – 1375 p.
16. The Holy Writ of Old and New Testament (complete translation that is made after the original Jewish, and Greek texts) / [translation by Ivan Khomenko]. – Kyiv : Ukrainske Bibliine Tovarystvo, 1994.
17. The Holy Writ of Old and New Testament by the Russian-Ukrainian Language / [translation by P. O. Kulish, I. S. Levytskyi]. – Kyiv : Ukrainske Bibliine Tovarystvo, 2003. – 255 p.

Надійшла до редакції 25 лютого 2015 р.